

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FORENING & MUSEUM

Nr. 4 / 2019

Vi håber, der bliver et Sundtoldsmarked i 2020

Sundtoldsmarkedet i 2019 blev en endnu større succes end de foregående markeder. Vejret artede sig fra den bedste side, og publikum strømmede til for at se på de mange boder, udklædte frivillige, museerne, åbne gårde samt små og store træbåde, hvoraf nogle lå til kaj, mens andre sejlede ture med passagerer i havnebassinet. Alle – gæster og medvirkende – kunne gå hjem efter arrangementet og glæde sig over, hvor godt det hele var gået.

Men en dyb bekymring nager. Sundtoldsmarkedet, som i år blev afholdt for syvende gang, blev i år planlagt uden en samlende koordinator fra museerne, fordi den hidtidige koordinator stoppede på museet i efteråret, og stillingen ikke er blevet genbesat. Sundtoldsmarkedet har i år været planlagt af en gruppe frivillige, men gruppen har gjort det klart, at der er tale om en éngangsforeteelse. Skal markedet fortsætte, skal museerne stille med en leder for aktiviteterne. Vi har tidligere skrevet om Helsingør Museers økonomiske problemer på denne plads. Det er korrekt, at Helsingør Kommune giver meget pr. indbygger til kulturelle formål, men der er også mange kulturelle institutioner om at byde på midlerne. Vi skal derfor opfordre politikerne til at sikre, at der er tilstrækkelige midler til at de kommunale museer kan opfylde deres forpligtelse til at forske i, formidle og bevare byens historie.

I dette nummer bringer vi en artikel om slaget ved Helsingborg i 1710 – også kaldet Hestemassakren. Fremover vil vi med mellemrum bringe artikler, som tager udgangspunkt i begivenheder, som berører både Helsingør og Helsingborg.

Tom Sinding

Forsidebilledet

General Magnus Stenbock (1665-1717) stod i spidsen for de svenske tropper under slaget ved Helsingborg. Maleri af Georg Engelhard Schröder. Wikimedia Commons.

FORENING & MUSEUM

Bente Thomsen (ansvh.)
Torben Bill-Jessen
Eva Arnsfelt
Iben Vyff

Tryk: **Nofoprint, Helsingør**

Forening & Museum

udkommer med 4 numre om året i februar, maj, august og november.

Stof til bladet sendes til bstnekkersten@gmail.com

Deadline for nr. 1/2020 er onsdag 8.1.2020

Helsingør

Museumsforening

Formand: Tom Sinding
Næstformand: Torben Bill-Jessen
Kasserer: Flemming Jensen
Maibritt Bager
Charlotte Fenger
Ingrid Dora Jarnbjør
Elisabeth Thorsen
Bente Thomsen (suppleant)
Eva Arnsfelt (suppleant)

Foreningens hjemmeside:

www.helsingormuseumsforening.dk

Kontingent for 2020
225 kr. for enkeltpersoner
275 kr. for par
575 kr. for firmaer
Betaling kan ske på:
Reg 2255 konto 1905639169
MobilePay nr. 307140
eller ved henvendelse på
Helsingør Bymuseum,
Sct. Annagade 36

Slaget ved Helsingborg 1710

*Af Karsten Skjold Petersen,
seniorforsker på Nationalmuseet*

Generalmajor Dewitz stod i tågen for enden af skibsbroen ud for Helsingborg. Han stirrede ind i tågen mod byen, men kunne ikke høre svenskerne nærme sig. For en sikkerheds skyld havde hans folk brækket nogle af plankerne i broen op efter sig, så svenskerne ikke kunne storme dem ude for enden, mens de sidste gik ombord i skibene. Bag ham lå de sidste skibe af evakueringsflåden, som havde sejlet resterne af hæren over til Helsingør. Dewitz var den allersidste. De havde lidt nederlag, og som kaptajnen på det synkende skib, var han den sidste der gik fra borde. Fem dage tidligere var den svenske hær kommet ud af tågen og var gået til angreb. Han syntes selv, at han havde gjort alt, hvad han kunne. Alligevel var det gået galt. Denne gang var tågen hans allierede som gjorde, at han kunne snige hele sin hær væk lige for næsen af fjenden. Men hvordan pokker var det endt der? Han stillede sig selv spørgsmålet og vidste, at andre – også kongen – ville stille det samme. Dewitz trådte ombord og sukkede sikkert dybt.

Slaget ved Helsingborg

Mandag den 10. marts 1710 stod et af Nordens blodigste slag lige uden for Helsingborg. Fire måneder før var den danske hær gået i land for at genero-

bre Skåne, men nu brast drømmen i et inferno af stål, krudt og bly. Tabstallene var uhyrlige, og de fik den senere kamp ved Dybbøl i 1864 til at blegne.

Frederik 4. Samtidig portræt malet af Rosalba Carriera. Wikimedia Commons.

Kongen stillede ganske rigtigt sit spørgsmål, og de overlevende medlemmer af generalstaben blev pålagt at indsende en redegørelse over slaget. Hensigten var, at man måske på den måde kunne placere et ansvar. Kongen opgav imidlertid tanken. Det gjaldt om at se fremad. Hæren skulle genskabes

og styrkes, ikke nedbrydes ved en pinlig proces. Redegørelserne endte siden på Rigsarkivet, hvor jeg blev opmærksom på dem for en del år siden. Det stod hurtigt klart, at de gav en exceptionel mulighed for at beskrive det blodige slag meget detaljeret.

Danmark havde mistet Skåne, Halland og Blekinge under de såkaldte Karl Gustav Krige 1657-60, og man havde uden held forsøgt at generobre dem under Skånske Krig 1675-79. Sverige ekspanderede hele tiden, og dets hær var frygtet overalt. Dets naboer kunne se, hvorledes Østersøen var ved at blive forvandlet til et svensk indhav. Den russiske zar, Peter den Store, og den sachsiske konge, August den Stærke, ville etablere en fælles front mod Sverige, og Danmark skulle deltage. Dette forsøg førte igen til krig – Store Nordiske Krig. I juli 1709 stod den store styrkeprøve mellem Karl 12.s så sejrriige svenske hær og den russiske ved den lille by Poltava i det nuværende Ukraine. Slaget blev en katastrofe for svenskerne, og størstedelen af de overlevende måtte gå i langvarigt russisk krigsfangenskab.

Da nyheden om den svenske felthærs undergang i Rusland nåede til København i begyndelsen af august, var man klar over, at man nu havde en historisk enestående chance for at generobre de tabte provinser på den anden side af Øresund. Den danske konge, Frederik 4., var ikke videre krigerisk, men han havde arvet sin faders projekt om revanche, og de fleste af hans rådgivere var ikke i tvivl. Det var hans russiske og sachsiske allierede heller ikke.

Forenklet gengivelse af den danske invasionsflåde i Øresund. I alt omfattede den 17 orlogsfartøjer og omkring 250 transportfartøjer. Den 12. november 1709 indledte den landsætningen af invasionshæren på 14.000 mand ved Råå lige syd for Helsingborg. Samtidigt stik Orlogsmuseet.

I løbet af forbausende kort tid lykkedes det at samle en invasionsflåde og en felthær i København. Det gjaldt om at handle hurtigt, inden svenskerne atter kom til hægterne. Det var dog ikke let, da en del regimenter var udlejet til det østrigske parti i den Spanske Arvefølgekrig, og man var samtidig nødt til at bevare en stærk garnison i Holsten for at sikre rigets sydgrænse. Sverige havde således stærke besiddelser i Nordtyskland, og man kunne frygte, at de ville angribe et ubevogtet Jylland, hvis hele den danske hær stod i Skåne. Det lykkedes dog at samle 14.000 mand med proviant og feltudrustning, som den 12. november indledte landgangen ved fiskerlejet Råå lidt syd for Helsingborg. At lande en så stor invasionshær med heste, vogne og kanoner direkte på stranden i løbet af et par dage var noget af en bedrift. Som ventet

mødte de ingen modstand og Helsingborg blev indtaget uden kamp.

"Så de ud som herremænd i deres skønne munderinger, da de drog til Skåne, så så de ud som stakler, nu de kom derfra igen. Det, de havde haft med sig, er blevet fjenden til bytte. Få fik noget bjærget af det, de ejede, og det bandede de mest for."

Feltpræst Jørgen Mikkelsen Hulbech.

Den svenske hær

Chefen for det lokale forsvar i Skåne var general Magnus Stenbock. Han havde gjort tjeneste under de svenske felttog i Polen og Sachsen, men havde fået stillingen som guvernør over Skåne som en vellønnet retrætepost. Men nu skulle han altså forsøge at stoppe den danske invasion. Han havde kun ganske få tropper til rådighed og kunne umiddelbart ikke stille noget op. I stedet styrkede han forsvaret af landsdelens to fæstningsbyer Malmø og Landskrona, inden han trak sig østover til Blekinge. Undervejs ødelagde hans folk broerne over de store åer for at forsinke den danske fremrykning.

Den første del af felttoget

Den danske fremrykning var imidlertid længe om at komme i gang, primært på grund af dårligt vejr, men tilsyneladende også som følge af manglende beslutsomhed. Først lidt inde i januar 1710 havde man formået at indeslutte Malmø og Landskrona, og med de resterende tropper kunne man nu indlede et felttog mod øst. Hovedmålet var den svenske flådes store ba-

se i Karlskrona, som lå i Blekinge. Den danske hærchef, Christian Ditlev Reventlow, ville allerhelst først have indtaget de to fæstningsbyer, så han havde ryggen fri og kunne medbringe hele sin hær østpå. Han forsøgte gen-

Christian Ditlev Reventlow (1671-1738), miniatureportræt. Wikimedia Commons.

tagne gange at få Frederik 4. til at sende belejringsartilleri og –udstyr. Men hans bønner blev ikke hørt. Frederik 4. havde øjensynlig tabt interessen for sin hær i Skåne, nu hvor karnevalssæsonen stod for døren. Frederik havde således året før været i Venedig og deltaget i det berømte karneval, og nu skulle succesen gentages hjemme ved hoffet. Hans manglende engagement skulle få alvorlige følger for felttoget. Reventlow og den reducerede felt-hær på ca. 6.700 mand drog nu østover, hvor de nåede Helge Å, som adskilte Skåne fra Blekinge, den 23. januar. Svenskerne forsøgte at brænde

Soldater af Landmilitsen. Hovedparten af den danske felthær bestod af hvervede regimenter, men enkelte bataljoner fra Landmilitsen, der bestod af udskrevne bønderkarle, deltog også i slaget. De fleste soldater var ikklædt hvid-grå uniformskjoler, men de fornemste regimenter havde røde. Gipsrelieffet i Riddersalen på Rosenborg Slot er øjensynlig den eneste samtidige afbildning af danske soldater.

Torse Bro nord for Kristianstad, men det lykkedes de danske styrker at forcere broen og kaste forsvarerne tilbage. Endnu samme dag stod en træfning ved Fjälkinge, hvor de retirerende svenskere blev angrebet, og Kristianstad blev indtaget. Efter et par dages hvil fortsatte felttoget ind i Blekinge, hvor Karlshamn blev besat. Den danske hær nåede til Ronneby, knap 30 km fra Karlskrona, da der kom fa-retruende efterretninger om, at ny svensk hær var ved at samle sig ved Växjö oppe i Småland.

Norge var en del af den danske konges rige, og den oprindelige plan var, at den norske hær, samtidig med den danske hærs landgang, skulle falde ind over grænsen nordfra, for at binde de svenske styrker der. Det lykkedes imidlertid aldrig at få den norske hær klar, og da først vinteren satte ind for alvor, måtte man helt opgive.

Den svenske general Stenbock gik straks i gang med at samle en hær, som kunne modstå den danske. Da det stod klart, at den norske hær alligevel ikke var nogen trussel, blev en række regimente sendt ned til hans hjælp. Derudover blev mange af de regimente, som var gået tabt ved Poltava, genopstillet ved nye udskrivninger og indkaldelse af reserver. De nye regimente skulle først munderes, bevæbnes og trænes, hvilket skete i hast, og de begyndte at samle sig ved Växjö i slutningen af januar. Stenbocks hær kom således til at bestå af en blanding af helt nye folk og gamle, veltrænede soldater.

Den danske hær frygtede at blive afskåret, og valgte derfor at trække sig tilbage til Skåne. Da alle vandløb snart frøs til, var der ingen naturlige barrierer, som kunne hindre eller forsinke den svenske fremrykning. Man valgte derfor et taktisk tilbagetog, hvor man sørgede for at fjerne alle lagre af foder og brødkorn, for at den svenske hær skulle få det så svært som muligt. Undervejs på tilbagetoget blev den danske hærchef Reventlow alvorligt syg, og i stedet udnævntes generalløjtnant Jørgen Rantzau som øverstkommanderende. Han havde argumenteret

for, at man skulle tage et slag med den svenske hær så hurtigt som muligt, men nu blev han mere forsigtig. Fler-tallet af hans topofficerer og kongen mente desuden, at man burde trække sig tilbage til Helsingborg, som var det eneste sted i Skåne, hvorfra man havde skibsforbindelse til Sjælland, og dermed kunne modtage forsyninger og forstærkninger. Over flere lange marcher i bidende vinterkulde gik hæren nu tilbage til Helsingborg, mens den blev bidt i haserne af den svenske. Et sådant tilbagetog var selvsagt ødelæg-gende for moralen.

Hærene opstilles ved Helsingborg

I Helsingborg rejste man feltlejren li-gue nordøst for byen, hvor man havde udset sig et egnet sted til en eventu-

el kamp. Den 10. marts 1710 brød den svenske hær op meget tidligt fra deres feltlejre nord for Helsingborg. Stenbock var fast indstillet på at tage det afgø-rende slag, og han lod udskænke bræn-devin til sine folk for at dulme deres nerver og indgyde dem mod. Det var meget tæt tåge denne morgen, og den danske hærs ledelse forventede ikke, at svenskerne ville rykke ud i et sådant vejr. Udsendte forposter kunne dog melde, at noget var i gære. Man stirre-de ind i den tætte tåge, og da den plud-selig lettede henad kl. 10 om formid-dagen, kunne de se den svenske hær komme ud af skoven som en blå lava-strøm. Der blev øjeblikkeligt skudt ad-varselstegn fra kanonerne i fæstnings-tårnet Kärnan, og den danske hær samlede sig i den aftalte slagopstilling.

Samtidigt tysk kobberstik af slaget ved Helsingborg. Wikimedia Commons.

Den danske hær stod i en rigtig god defensiv udgangsstilling, med vådområder og skov på flankerne. Foran sig skrånede terrænet ned mod et tværgående vådområde, som desuden var fyldt med store sten og græstuer. Selvom det havde regnet hele natten, var der endnu is på vådområdet, men det ville blive svært for svenskerne at forcere det. Den danske hær havde desuden alle sine feltkanoner placeret mellem troppeafdelingerne og foran sig havde de spanske ryttere som ekstra beskyttelse. En spansk rytter var en kraftig bom, hvorfra der stak tilspidsede pæle ud fra alle sider. Begge hære var nogenlunde jævnstore med hver 14.000 mand. Den svenske havde dog forholdsmæssigt mere kavaleri. Det tog noget tid at få alle opstillet i den ønskede orden, hvor begge hære stod i to linjer, med de bedste tropper i forreste linje og kavaleriet ude på fløjene.

De to hære stod tættest på hinanden på den vestlige fløj, og Rantzau frygtede, at hans venstre fløj derfor ville få det hårdeste tryk. For at kompensere lod han derfor den danske hær svinge fremad, så de to hære kom til at stå parallelt over for hinanden. Herved forlod den danske hær til dels sin meget fordelagtige udgangsstilling.

Den svenske general Stenbock studerede den danske opstilling og var noget bekymret. Han valgte at dirigere en del af sit kavaleri ud til siden, for at komme over på de danske linjers højre fløj. Den danske hærchef Rantzau så denne manøvre gennem sin feltkikkert og dirigerede straks en del af sit ka-

valeri imod dem. Det gjaldt om at angribe dem, inden de fik samlet alt dette kavaleri i fuld angrebsorden på den danske side af vådområdet. Rantzau forlod nu sin position i midten af hæren for selv at lede angrebet. Han var således kavaleriofficer af den gamle skole, og han mente, at han med sit eget mod kunne inspirere folkene til at yde det ypperste. Hermed efterlod han dog sin hær uden samlet ledelse. Det første angreb blev sat ind nær landsbyen Filborna, og Rantzau selv red direkte ind i de svenske med dragen kårde. Angrebet var en umiddelbar succes, og de forreste svenske eskadroner blev slået tilbage med store tab. Det danske eliteregiment Livgarden til Hest var spydspidsen i det danske angreb. Nye svenske eskadroner kom til, og Rantzau samlede sine folk til et nyt angreb. Denne gang blev de involveret i en omfattende nærkamp på kårder og pistoler. Flere af de danske officerer faldt, og Rantzau selv blev skudt gennem brystet. Da der samtidig kom yderligere svenske eskadroner frem, brød det danske kavaleri sammen og begyndte at flygte tilbage mod Helsingborg.

Sammenbrud for det danske kavaleri

Mens kavaleriet begyndte at nærme sig hinanden mod øst, rykkede det svenske infanteri og feltartilleri ufortrødent ned mod vådområdet og direkte mod de danske linjer. Hele den danske højre fløj var rykket mod Filborna for at møde det svenske kavaleri. Rantzaus næstkommanderende besluttede da at trække længere mod øst og sam-

Slag med piker, begyndelsen af 1500-tallet. Wikimedia Commons.

tidig fremad for at mindske afstanden. Dette var en kæmpe fejl. Under den forcerede fremrykning blev der bragt en vis uorden i de danske rækker, men hvad værre var, var at de spanske ryttere og en del af feltartilleriet blev efterladt bagude.

Mens kavaleriet kæmpede indædt, formåede det svenske centrum at trænge over vådområdet og tage opstilling tæt overfor de danske linjer. Mens de marcherede de knap 1.500 meter frem, var de blevet beskudt af det tunge danske artilleri men kun med relativt ringe virkning.

Begge hæres infanteri var bevæbnet med glatløbende flintelåsmusketter med bajonetter samt en kårde til nærkamp. Ved det svenske infanteri var omkring en tredjedel bevæbnet med pi-

ker i stedet for musketter. Piken var et godt fem meter langt spyd, som kunne bruges til at holde kavaleri på afstand med, men også til at stikke modstanderens rækker af fodfolk, når man kom tæt nok på. De fleste hære havde opgivet piken i slutningen af 1600-tallet, men den svenske hær havde dem endnu.

De to hære begyndte nu en heftig duel på musketild. Hver afdeling var opdelt i fire geledder, som på skift trådte frem og afgav ild. Den svenske taktik var i princippet kun at afgive to salver, inden man gik løs på fjenden med det blanke stål: Kårder, bajonetter og piker. Denne gang syntes der dog at have udspillet sig en længere skudveksling. Svenskerne havde desuden formået at få sine feltkanoner med over

det frosne vådområde. Flere kanoner sank i og måtte trækkes fri med stort besvær, men det skulle vise sig at være umagen værd. De blev trukket frem og skød på tæt hold ind i de danske linjer med kardæsk. Kardæsk var en færdigpakket sæk eller hylster med mange små kugler. Med denne type ammunition fungerede kanonen som et overdimensioneret haglggevær, og de forrettede frygtelige skader på de danske formationer. Overalt faldt soldater i hobetal for musketternes salver og bygerne af kardæskugler.

Hærenes position sidst på slaget, da den danske hær var ved at være trængt. Jsdo 1980. Wikimedia Commons.

Nogle soldater fra Dronningens Livregiment, som kæmpede midt i orkanens øje, fik deres chef dræbt, og da de samtidig så det svenske kavaleri nærme sig ude østpå, gik der panik i dem. Hvis det svenske kavaleri kom nærme-

re, kunne det pløje det danske infanteri op på langs, og de ville desuden afskære dem muligheden for at trække sig tilbage til Helsingborg. De første soldater begyndte at løbe tilbage, og det satte en kædereaktion i gang. I løbet af få minutter kollapsede det danske centrum, og selvom mange officerer gjorde hvad de kunne, både med det gode og det onde, formåede de ikke at stoppe deres folk.

De to eliteregimenter, Livgarden til Fods og Grenaderkorpset, holdt længe stand, men blev til sidst nedkæmpet. Resten af hæren tog flugten tilbage til Helsingborg, hvor de i første omgang blev nægtet adgang af den midlertidigt udpegede kommandant. Han havde fået instruks om kun at lukke sårede ind, og det holdt han nidkært på. Hans folk måtte holde de mange, bange soldater på afstand med påsatte bajonetter. Da der også begyndte at dukke generalspersoner op, måtte han dog lukke dem alle ind.

"Deres heste stak de ihjel på gader og kirkegårde, ja også i husene og i stuerne; her var ingen skånet, hvor fornem han end var."

Feltpræst Jørgen Mikkelsen Hulbech.

Efter slaget

Det svenske kavaleri forfulgte de flygtende danske soldater tæt ind under den feltbefæstning som omgav Helsingborg, men Stenbock forsøgte ikke at storme byen. Han havde vundet en storslået sejr og ville ikke sætte det hele over styr. Hans folk og heste var udmattede, og det ville snart blive mørkt.

Derudover havde han tusinder af sårede, døde og tilfangetagne, han skulle have styr på. Den svenske hær trak sig derfor lidt tilbage, hvor de plyndrede den efterladte danske feltlej og fejrede sejren med erobret brændevin.

*Magnus Stenbock ved Helsingborg. Maleri fra 1892 af Gustaf Cederström.
Wikimedia Commons.*

Den lille by Helsingborg havde normalt kun omkring 1.400 indbyggere, men de fleste havde for længst forladt byen. Nu var den fyldt med omkring 9.000 danske soldater, hvoraf en del var sårede. Hertil kom hærens enorme mængder af vogne og heste.

Rantzau havde fået et skud gennem lungen, men havde formået at redde sig tilbage til Helsingborg, hvorfra han straks blev sejlet over til Helsingør. I stedet blev den 43-årige Franz Joachim von Dewitz udnævnt til ny hærchef. Han var adelig fra Mecklenburg, men havde tjent ved den danske hær siden 1688, og under felttoget havde han fungeret som generalmajor.

Dewitz begyndte straks at evakuere alle de sårede. Dernæst sendte han alle ryttere og dragoner afsted, da de ikke var til megen nytte i forsvaret af en by. Kongen i København blev via kurer spurgt, om man skulle forsvare byen eller rømme den. Kongen og hans stab i København anså det for nyttesløst at forsøge et forsvar, og Dewitz fik derfor grønt lys til at gennemføre en fuld evakuering.

Hvis en evakuering fra byens enlige skibsbro overhovedet skulle kunne lade sig gøre, krævede det dels en mængde fartøjer, dels gunstige vejrforhold. Den 14. om morgenen vendte vinden endelig, og der lå nu tilstrækkeligt med skibe. Svenskerne havde om natten gennemført et mindre bombardement, og de havde været så heldige at ramme det danske hovedmagasin for krudt og kugler, som sprang i luften i et kæmpe fyrværkeri. Det stod derfor klart, at evakueringen skulle ske så hurtigt som overhovedet muligt. Det stod lige så klart, at det ville blive umuligt at få hærens mange heste med over, men man kunne omvendt ikke tillade, at de faldt i fjendens hænder. Dewitz gav derfor ordre om at slå dem alle ihjel.

"(...) i dagene forud havde de skudt og stukket alle deres skønne heste ihjel (...), hvormed byen, ja såvel torve og gader, som huse, kamre, kældre og brønde var fyldt op, dog blev alligevel over 500 heste bytte for vores folk, de som de ikke havde kunnet eller nået at slå ned."

Anonym svensk beretning.

Der indledtes derfor et uhyre slagteri, som var uden sidestykke i Nordens historie. Overalt i byen blev heste stukket eller skudt ihjel, og blodet flød i strømme i gaderne. Hestene blev trukket ind i huse og ned i kældre, for der at lade livet. Dermed ville de gøre livet ekstra surt for svenskerne, når de indtog byen. De var øjensynlig så djævelske også at kaste kadavere i brøndene. De danske kilder omtaler stort set ikke Hestemassakren, da det tydeligvis ikke var noget man var stolte af. Når vi alligevel ved så meget om den grumme episode, skyldes det selv sagt de svenske kilder, som ikke lægger skjul på deres forargelse.

Beregninger har vist, at i alt næsten 4.000 heste blev dræbt i løbet af det næste halvandet døgn. Den 15. marts sænkede der sig igen en tæt tåge over området, ligesom om morgenen før slaget. I ly af den tætte tåge lykkedes det resten af de danske soldater at snige sig lydløst ned til de ventende skibe og slippe afsted. Dette var sidste gang danske soldater satte fod i Skåne.

Da svenskerne morgenen efter rykkede ind i byen, ventede der dem et grufult syn. Overalt lå der døde heste, og i tillæg havde danskerne hældt 10.000

tønder korn ud i gaderne, hvor det blev blandet med hesteblood og gadesnavs.

Stenbock sendte det meste af sin hær væk fra den udpinte egn og kunne påbegynde det møjsommelige arbejde med at rydde byen. Der lå dog mere end 1.100 tons døde heste, og danskerne havde ødelagt skibsbroen, mens de trak sig baglæns ud ad den. De svenske soldater nægtede at fjerne de mange kadavere. At håndtere døde heste blev således ifølge tidens tankegang anset for urent arbejde. Den slags var kun for uærlige mennesker, som natmanden og hans rakkere. Som dagene gik, begyndte de mange ådsler at svul-

Stenbockstatuen på Stortorget i Helsingborg.
Foto: Ingrid Dora Jarnbjer.

me op og stinke, og det endte med, at omegnens bønder og fiskere blev tvunget til at fjerne dem. Det skete dog ikke uden prygl, trusler og arrestation af de mest genstridige. Ligesom soldaterne anså de nemlig sådant arbejde for at ligge langt under deres værdighed. At grave de mange heste ned var helt uoverkommeligt, og det var først, da skibsbroen blev repareret den 26., at de kunne køre dem ud for enden og vippe dem i Øresund, og håbe på, at de drev over til Sjælland.

"Eders grevelige excellencer kunne aldrig forestille sig, hvor jammerligt der ser ud i Helsingborg, formedelst de mange døde, de dræbte heste og andre kroppe, som ligger henslæbet, dels i stuer og kældre, dels på gaderne."

Den svenske general Magnus Stenbock i brev til sine foresatte i Stockholm.

I alt havde den danske hær næsten 4.700 døde og sårede, og næsten 2.700 måtte gå i svensk krigsfangenskab. Kilderne skelner ikke præcist mellem døde og sårede, men antallet af døde lå øjensynlig på 2.500-3.000. Den svenske hær havde 810 dræbte og 2.098 sårede, mens ca. 16 blev fanget.

Læs mere om felttoget, slaget og Hestemassakren i: Karsten Skjold Petersen: Det ulykkelige slag. Helsingborg 1710. Udgivet 2017.

Artiklen er en let redigeret udgave af en artikel, som blev bragt i Politiken 2. marts 2017.

Medlemstur maj 2020

Turudvalget undersøger i øjeblikket mulighederne for at lave en tur til Gdańsk i Polen i maj næste år, enten i uge 20 eller 22. Der bliver sendt en mail til medlemmerne, så snart der foreligger et program, og det bliver også offentliggjort på foreningens hjemmeside:
www.helsingormuseumsforening.dk

Foredrag

Helsingør Museumsforenings foredragsrække fortsætter vinteren over. Foredragene begynder alle kl. 14.00 og foregår i Smedenes Hus, Strandgade 46, Helsingør.

Lørdag den 30. november 2019

Gorm Tortzen:

Nyt om Christian 4.s skoledage

Prins Christian var en meget flittig elev. Fra han var seks og ti år frem (1583-1593) fik han undervisning i en mængde fag. Et af fagene var sprogfærdighed i datidens internationale sprog latin, og der er bevaret over 800 stile fra den lille prins. De er skrevet som breve til familie og venner og giver et helt enestående billede af drengen og hans udvikling under streng luthersk tugt af hans lærer Hans Mikkelsen.

Brevstilen er for de flestes vedkommende skrevet først på dansk, og så på latin. De fortæller om hans hverdag og om spændende historier, han har opsnappet, når han lyttede til de voksne eller læste om berømte kongelige forbilleder. I præsentationen vil jeg lægge vægt på den store del breve, som har umiddelbar forbindelse med Helsingør og Kronborg.

Gorm Tortzen er lektor i græsk og latin ved Saxoinstituttet, Københavns Universitet. Tidligere lektor på Helsingør Gymnasium.

Lørdag den 25. januar 2020

Ebbe Nyborg:

København og Malmø – og Sundets andre ”storbyer” indtil 1660

Præsentation: Sundet var siden 1200-tallet Danmarks vigtigste vandvej og besad siden 1400-tallet landets rigeste bykultur. Denne kultur beskrives sjældent som den helhed, den udgjorde, både med inddragelse af vest- og østkysten, der siden 1660 har haft så forskellig historie. Det giver en række nye perspektiver. F.eks. var det endnu omkring 1500 lidt uvist, om København eller Malmø skulle være landets hovedstad.

Ebbe Nyborg er redaktør på Danmarks Kirker, Nationalmuseet.

Lørdag den 29. februar 2020

Otto Rühl:

100-året for genforeningen – baggrund og følger

Sidste år markerede verden afslutningen på den mest omfattende krig man hidtil havde kendt til – Verdenskrigen 1914-1918. I Danmark gik det ret stille for sig – Danmark var jo neutralt under krigen. Man synes at have glemte, at mere end 30.000 dansksindede slesvigere ufrivilligt deltog i krigen – of-

te med ønsket om, at Tyskland ville tabe krigen – og dermed åbne for en ændring af Slesvigs forhold efter 50 år under først preussisk og så tysk styre.

Krigen endte med et tysk nederlag og en fredsaftale, som mange historikere mener lagde grunden til 2. Verdenskrig kun tyve år senere.

Den danske regering ønskede ved den lejlighed ikke at få hele Slesvig tilbage – men ønskede at følge Wilsons tanker om ”folkenes selvbestemmelse” – og derfor grænseopgørelsen afgjort ved en folkeafstemning, som fandt sted i to runder i 1920.

Lektor Otto Rühl, der i mere end 40 år har undervist på Helsingør Gymnasium vil fortælle om baggrunden for afstemningerne i Slesvig, se på resultaterne og se på, hvilke følger det fik, at den danske regering endte med at acceptere resultatet, hvorfor vi om nogle måneder kan fejre 100-året for genforeningen og 100-året for den nuværende dansk-tyske grænse – syd for Tønder og nord for Flensborg.

Lørdag den 18. april 2020

Inge Schjellerup:

Inkaer, mumier og glemte byer

I det 15. og 16. århundrede var inkaerne en af de mest højtstående indianerkulturer på det amerikanske kontinent med en velordnet samfundsstruktur og en højt udviklet teknologi, men uden et egentligt skriftsprog. Afdøde inkaherskere “levede” videre som mumier i deres paladser med deres efterkom-

mere og tjenerskab, og den nye hersker skulle finde ny jord. På mindre end 100 år erobrede inkaerne et rige, der strakte sig fra det sydlige Colombia i nord til langt ned i Argentina og Chile i syd. Vandkanaler, vejsystemer og byer blev forladt, da over halvdelen af befolkningen døde efter spaniernes erobring, især på grund af de europæisk indførte sygdomme. En stor kultur gik til grunde, men Inge Schjellerups mange års forskning under ekspeditioner ind i regnskoven har bragt megen ny viden om inkaernes rige.

Inge Schjellerup er seniorforsker ved Nationalmuseet.

Returadresse: Helsingør Museumsforening
v/ Bente Thomsen, Roret 227, 3070 Snekkersten

Kontingentindbetaling for 2020

Vi anmoder om, at kontingentet for 2020 indbetales til Museumsforeningens konto senest torsdag den 12. december 2019.

Beløbet og kontonummeret står på s. 2 i højre spalte.